

**בס"ד. שיחת ש"פ חיי שרה,
כ"ה מרחשון, מבה"ח כסלו, ה'תשכ"ו.**

בלתי מוגה

א. בשיחות א"ב נתבאר מאמר המדרש¹ "יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהי"², כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים, בת כ' כבת ז' לנוי, בת ק' כבת כ' שנה לחטא. ד"א יודע ה' ימי תמימים, זו שרה שהיתה תמימה במעשי³. אמר ר' יוחנן כהדא עגלתא תמימתא. ונחלתם לעולם תהי', שנאמר ויהיו חיי שרה, מה צורך לומר שני חיי שרה באחרונה, לומר לך שחביב חייהם של צדיקים לפני המקום בעולם הזה ולעולם הבא: "לפי הא', למרות (וע"י) השינויים שהיו בפועל בהגוף מצד שנותם, נתגלה אח"כ בהגוף עצם הנשמה שלמעלה משינוי, ולכן הם תמימים; ולפי' הב', התמימות היותר נעלית שבזמן ההסתלקות, פעלה תמימות גם בהמעשים שלפנ"⁴.

פו, ב), נעשה הסך-הכל באופן של שלימות. אמנם, גם כאשר כל הפרטים הם בשלימות (שאינן צורך לתקנם ע"י התשובה), ניתוסף עילוי בשלימות הסך-הכל — שנוסף לכך שכל פרט ופרט במשך כל השנים הי' בשלימות, הנה בגמר העבודה, לאחר ש"רוב שנים יודיעו חכמה" (איוב לב, ז), ובפרט ש"צדיקים אין להם מנוחה כו' ילכו מחיל אל חיל" (תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן), ועד להילוך בלי גבול — מתעלים כל הפרטים למדרגה היותר נעלית שמגיעים אלי' בגמר העבודה (וע"ד מעלת התשובה אצל צדיקים שלא הי' חסרון בעבודתם (במכ"ש מבינוני ש"לא עבר עבירה מימיו כו" (תניא רפי"ב)) — "לאחבא צדיקיא בתובתא" (ראה זח"ג קנג, ב)).

וזהו הרמז בהוספת ר' יוחנן "כהדא עגלתא תמימתא" — שלימות הסך-הכל, "תמימה במעשי", אינו באופן שהי' חסרון בהפרטים שנתתן ע"י התשובה, אלא "כהדא עגלתא תמימתא", "עגלה תמימה בלי מום אשר לא עלה עלי' עול וכל מום לא יהי' בו" (פי' מת"כ לב"ר שם), היינו, שמלכתחילה לא הי' חסרון

(1) ב"ר ריש פרשתנו.

(2) תהלים לז, יח.

(3) דלכאורה: מאי קמ"ל?! — בודאי שהיתה תמימה במעשי', שהרי היתה צדקנית כו', ועד כדי כך, שנאמר לאברהם "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה", "בקול רוח הקודש שבה, למדנו שהי' אברהם טפל לשרה בנביאות" (וירא כא, יב ובפרש"י).

(4) בענין זה נתבאר גם שלפי פירוש הא', מדובר אודות הפרטים — "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים" (ריש פרשתנו) — שכל הפרטים הם בשלימות; ואילו לפי פירוש הב', מדובר (לא אודות הפרטים, אלא) אודות הסך-הכל של חיי שרה — "שהיתה תמימה במעשי".

והחילוק ביניהם — ששלימות הפרטים יכולה להיות רק כאשר מלכתחילה לא הי' בהם חסרון, כי, כאשר הי' ענין של חסרון בהפרטים, אזי אי אפשר לומר שכל הפרטים ד"מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים" הם בשלימות; אבל שלימות הסך-הכל יכולה להיות גם לאחר שהי' חסרון בהפרטים, כי ע"י התשובה שמהפכת וזוננת לזכיות (יומא

ואף ששרה נסתלקה קודם זמנה — הרי כיון ש"חביב חייהם של צדיקים לפני המקום בעוה"ז ולעוה"ב", נמצא, שחיי עוה"ב הם גם המשך ותשלום שנותי בעוה"ז, והיינו, לפי שגם לאחר ההסתלקות ישנו המשך ענין הזמן (כדמוכח מענין היאָרצייט⁶), וכמסופר ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷ ע"ד אמירת דרוש על פסוק בקאָפיטל תהלים המתאים למספר השנים של בעל יום ההולדת, כו"כ שנים לאחר ההסתלקותו⁸ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ה ע' 92 ואילך.

ב. ויש להוסיף בהאמור לעיל אודות המשך הזמן לאחר ההסתלקות, שענין זה מוכח גם מנגלה דתורה — כמדובר כמ"פ⁹ שכל ענין צריך להיות גם בנגלה דתורה, שהרי "תורה אחת לכולנו"¹⁰.

למטה בהגבלת הזמן, הנה גם לאח"ז פועלת בה עבודת האדם למטה ביום היאָרצייט (ראה גם תו"מ חמ"ג ע' 200 ואילך. וש"נ).
(7 ראה תו"מ שם. וש"נ.)

(8 וחדושי בזה לגבי ההוכחה מכללות ענין היאָרצייט, כי: בנוגע לכללות ענין היאָרצייט, יש לומר, שזהו ע"ד המבואר בנוגע ל"עת רצון" דחצות לילה (דלכאורה: איך שייך לומר שיש זמן מסויים של חצות לילה שהוא עת רצון למעלה, הלא בכל רגע ורגע יש חלק מסויים בכדור הארץ ששם הוא חצות לילה), ש"עת רצון שלמעלה ויחודים עליונים שבקריאת שמע ותפלה וקדושת שבת ויום טוב הוא למעלה מגדר המקום והזמן, רק שמאיר למטה לכל מקום ומקום בזמנו הראוי לו, וזהו ג"כ הטעם ששורה קדושה עליונה בחוץ לארץ ביום טוב שני של גליות ולכן גם בני ארץ ישראל הבאים לחוץ לארץ חייבים בקדושת היום אף שדעתם לחזור כמו שנתבאר בהלכות יו"ט" (שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ת ס"א ס"ח), ועד"ז בנדו"ד, שהשייכות של היאָרצייט לנשמה שמצד עצמה היא למעלה מגדר הזמן אינה אלא מצד פעולת האדם למטה (בקיום מנהגי היאָרצייט כו'); משא"כ אמירת הדרוש כו' — הרי זה ענין שנעשה מלכתחילה ע"י הנשמה למעלה מצד עצמה.

(9 ראה גם תו"מ חמ"ג ע' 322 הערה 3. וש"נ.)

(10 ראה תניא רפמ"ד. ספמ"ו. ובכ"מ.)

בהפרטים (שהרי אם עלה עלי' עול פעם אחת, אזי נפסלה), והעילוי דשלימות הסך-הכל הוא תוספת שלימות בהפרטים לפי ערך השלימות שבגמר העבודה, כנ"ל.

(5 שגם שם ישנו ענין העבודה, שהרי "צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב". אלא, שבמארו"ל זה יכולים לפרש שעוה"ב קאי רק על עולם התחי', ואילו לפני"ז, בג"ע, יש להם מנוחה. אבל לאמיתתו של דבר, הרי זה כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק סו"ס טו"ב: "יש כמה וכמה מעלות ומדרגות ג"ע זה למעלה מזה עד רום המעלות, כמ"ש בלקוטי הש"ס מהארו"ל בפ"י מארו"ל ת"ח אין להם מנוחה כו' שעולים תמיד ממדרגה למדרגה בהשגת התורה שאין לה סוף כו', עד אחר התחי' שיהי' להם מנוחה כו'".

(6 והרי ידוע שביאָרצייט* יש ב' ענינים: (א) בנוגע להאדם למטה (שהוא בגדר הזמן) שמקיים את מנהגי היאָרצייט — לסלק ממנו את הדינים כו', (ב) בנוגע לנשמת בעל היאָרצייט למעלה — ענין של כפרה כו' (כדאיתא בספר חסידים (סק"ע. ועוד) בפ"י הכתוב (ס"פ שופטים) "ונכפר להם הדם", שגם המתים צריכים כפרה). והיינו, שאף שעכשיו אינה בגדר הזמן, מ"מ, כיון שהיתה

(* לא רק תוך י"ב חודש, שעד אז עדיין מקושרת הנשמה עם הגוף (ראה שבת קנב, סע"ב), אלא גם לאח"ז.

ובהקדם הסיפור הידוע¹¹ בנוגע לגאולתו של רבינו הזקן ב"ט כסלו — שזהו ענין המתאים ליום הש"ק זה שבו מברכים חודש כסלו: קודם יציאתו ממאסרו הבטיח רבינו הזקן שלאחרי שיצא לחפשי, יסע לשלשה רבנים מגדולי המנגדים. וכאשר נפגש עם אחד מהם, שאל אותו: מניין לכם שאתם אומרים¹² שלימוד התורה צריך להיות באהבה ויראה דוקא? והשיב לו רבינו הזקן, שמפורש בתיקוני זהר¹³ ש"אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרתח לעילא". ואמר לו הגאון, אין אנו פוסקים מהזהר, כי אם מהגמרא. והשיב לו רבינו הזקן, שזה מפורש גם בש"ס, ולא ידע הגאון למצוא זאת, עד שהראה לו רבינו הזקן במסכת פסחים¹⁴: "רבא רמי, כתיב¹⁵ כי גדול עד שמים חסדך, וכתיב¹⁶ כי גדול מעל שמים חסדך, הא כיצד, כאן בעושיין לשמה (מעל שמים), וכאן בעושיין שלא לשמה" (עד לשמים), ופירש רש"י במק"א ש"לשמה" היינו מאהבה¹⁷. ונתפעל הגאון מאד.

ובנוגע לעניננו:

איתא בגמרא¹⁸: "יעקב אבינו לא מת .. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים". והביאור בזה¹⁹ — שגם לאחרי ההסתלקות הנה לאמיתתו של דבר "לא מת", אלא "הוא בחיים", ופועל פעולתו ועבודתו כו', ולא עוד אלא שפעולתו ועבודתו עתה היא כמו הפעולה והעבודה של "זרעו בחיים", שזוהי פעולה בעולם כפי שהוא בגדרי הזמן.

וכיון שכן, הרי מובן, שגם כפי שהנשמה היא למעלה יש לה שייכות לגדרי הזמן, כנ"ל.

ג. והנה, ברשימה הנ"ל (ס"א) מסופר ע"ד אמירת דרוש על פסוק דקאפיטל פ"ד, שזה הי' הקאפיטל המתאים למספר שנותיו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ביום הולדתו (כ"ף מרחשון) באותה שנה — עשרים וחמש שנה לאחרי הסתלקותו.

וענין זה שייך גם ליום הש"ק זה (שבו נעשה העילוי והשלימות של עבודת כל ימי השבוע באופן ד"לעשות, לתקן²⁰), שלאחרי כ"ף

11) בית רבי ח"א פי"ט כ. 12) ראה נתיא פל"ט ואילך. 13) ת"י (כה, ב). וראה נצו"ז שם. 14) ג, ב (ובפרש"י). 15) תהלים נו, יא. 16) שם קח, ה. 17) מאירי פסחים שם. וראה רמב"ם הל' תשובה פי" ה"ה. 18) תענית ה, ב. 19) ראה גם תו"מ חל"ו ע' 102 ואילך. וש"נ. 20) ראה ב"ר פי"א, ו ובפרש"י.

מרחשון — ובפרט שהקביעות בשנה זו היא כמו הקביעות בפעם הראשונה, כמסופר בקונטרס "חנוך לנער"²¹ כל פרטי המאורעות בנוגע להולדת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, החל מהחלוץ שחלמה אמו הרבנית, ועד ללידתו ביום השני בעשרים לחודש מרחשון, וכמסופר שם אודות ה"שלם בן זכר" בשבת קדש פ' חיי שרה (אף שהברית מילה לא הי' באותו שבוע) — בנוגע לקאפיטל ק"ו, כפי שיתבאר לקמן²².

*

ד. על הפסוק²³ "לספוד לשרה ולבכותה", מפרש רש"י: "נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שע"י בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחתה נשמתה ממנה ומתה".

וצריך להבין:

א) הביאור בסמיכות הפרשיות — מקומו בהתחלת הענין, כפי שמצינו בפירושו רש"י בכ"מ²⁴. וא"כ, הי' צריך רש"י לפרש ענין זה מיד בהתחלת הפרשה, ומדוע מפרש זאת על התיבות "לספוד לשרה ולבכותה"?

ב) הצורך בביאור סמיכות הפרשיות הוא — כאשר יש קושיא בדבר, שלכאורה, אין זה בהתאם לסדר המאורעות. ואילו בנדו"ד, מובנת בפשטות סמיכות הפרשיות — בהתאם לסדר המאורעות, שמיתת שרה היתה לאחרי (ובסמיכות ל)עקידת יצחק. וא"כ, מדוע צריך רש"י לבאר ש"נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שע"י בשורת העקידה .. פרחתה נשמתה ממנה ומתה"?

ויש לומר, שחדא מתרצה בחברתה: בתחלת הפרשה לא מבאר רש"י סמיכות הפרשיות, כיון שזהו דבר המובן בפשטות; אבל בפסוק "לספוד לשרה ולבכותה" ישנה קושיא שרש"י מתרצה ע"י הביאור בסמיכות הפרשיות, כדלקמן.

ה. בפסוק "לספוד לשרה ולבכותה" — אינו מובן²⁵: מדוע נאמר תחילה "לספוד" ואח"כ "לבכותה", דלכאורה, הבכ"י קודמת להספוד, וכדאיתא בגמרא²⁶ "שלשה ימים לבכי ושבעה להספוד"?

(21) בתחלתו. ראה — לדוגמא — וירא כא, א

(22) במאמר ד"ה ברוך הוי' אלקי ישראל ובפרש"י. ועוד.

(23) ראה גם פי' ריב"א עה"ת וכלי יקר גוי' (לעיל ע' 163 ואילך).

(24) ראה גם פי' ריב"א עה"ת וכלי יקר עה"פ.

(25) פרשתנו כג, ב.

(26) מו"ק כז, ב.

לכאורה יש לבאר מש"נ "לספור . . (תחילה ואח"כ) ולבכותה" — לפי שבמיתת שרה הי' העיקר ההספד, ולא הבכי, כיון שהבכי הי' רק מעט, כפי שמצינו במפרשים²⁷ בביאור הטעם שנכתב "ולבכותה" (בכ"ף קטנה), שלא בכה אלא מעט, לפי שזקנה היתה וכבר נמלאו שנותי', ונמצא, שהבכי הי' רק טפל, והעיקר הי' ההספד²⁸.

אמנם, בענין זה יש דעה נוספת²⁹ — שמיתת שרה היתה קודם זמנה³⁰, ועדיין לא נמלאו שנותי', שהרי שנות חיי' לא הגיעו אפילו לשני חיי יעקב שהיו מועטים מכל האבות, כמ"שי³¹ "מעט גו' היו שני ימי חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי", וכמרומו גם בכ"ף קטנה ד"ולבכותה", לפי שחסרו מימי' כ' שנה משני חיי יעקב, ששני חיי יעקב היו קמ"ז שנה, ושני חיי שרה היו קכ"ז שנה³², וא"כ, אין סיבה למיעוט הבכי, ובמילא, להקדמת ההספד לבכי.

ו. ויש להוסיף בזה:

פירוש רש"י על הפסוק "לספור לשרה ולבכותה" — בא בהמשך לפירושו על הפסוק "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים", "לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך, שכל אחד נדרש לעצמו, בת ק' כבת כ' לחטא . . ובת כ' כבת ז' ליופי".

והנה, מקורו של פירוש רש"י הוא במדרש הנ"ל בפ"י הא' — "יודע ה' ימי תמימים . . כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים, בת כ' כבת ז' לנוי, בת ק' כבת כ' לחטא", שבו מודגשת השלימות של כל הפרטים, ולא שלימות הסך-הכל, כפ"י הב', "יודע ה' ימי תמימים, זו שרה שהיתה תמימה במעשי", כנ"ל בארוכה.

29 ראה גם אוה"ח ריש פרשתנו, שהביא ב' הסברות-דעות: "ע"י סיבת הבשורה (דעקידת יצחק) עלו לה חיי' פחות ממה שהיו", "אם לא הי' המאורע עוד לה חיים . . שקצבת ימי' יותר הם", או "ששלמו שני חיי' שקצבו לה, אלא שהי' זה (בשורת העקידה) סיבה שמתה על ידה".

30 ראה גם לקו"ש שבפנים ע' 102 ובהערה 38.

31 ויגש מז, ט.

32 פ"י התוס' בהדר זקנים.

27 פ"י הרא"ש ובעל הטורים.
28 ולהעיר גם מדברי הגמרא (סנהדרין מו, ב): "הספידא יקרא דחיי הוי או יקרא דשכבי . . ת"ש ויבוא אברהם לספור לשרה ולבכותה, ואי אמרת משום יקרא דחיי הוא, משום יקרא דאברהם משהו לה לשרה (בתמי'), ומשני) שרה גופה ניחא לה כי היכי דמייקר בה אברהם" — שבזה מודגש חשיבות ענין ההספד דוקא, שיש בו "משום יקרא דשכבי" (ובזה נכלל גם "יקרא דחיי", כיון דשכבי גופא ניחא להו כו'); משא"כ בכי, שאין בו משום יקרא דשכבי (וראה כלי יקר הנ"ל).

ובנוגע לענייננו:

שלימות הסך-הכל של כל שנות החיים — מודגשת בעיקר אצל מי שנשלמו שנותיו, משא"כ מי שלא נשלמו שנותיו ומת קודם זמנו (בגלל סיבה כל שהיא), אין מקום להדגיש את שלימות הסך-הכל, דכיון שלא נשלמו שנותיו, לא נסתיימה עבודתו; ולכן יכולים להדגיש רק את שלימות הפרטים, שכל פרט ופרט הי' אצלו בשלימות.

וכיון שרש"י מפרש כפירוש הא' במדרש, שמדובר אודות שלימות הפרטים (ולא כפירוש הב', שמדובר על שלימות הסך-הכל), מוכח, שע"פ פשוטו של מקרא מתה שרה קודם זמנה, ולא נשלמו שנותי'.

ונמצא, שלאחרי שרש"י מפרש מ"ש "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים", כפירוש הא' שבמדרש שקאי על שלימות הפרטים בלבד, ולא על שלימות הסך-הכל, כיון שלא נשלמו שנותי' — מתחזקת יותר הקושיא במ"ש "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", שלכאורה הי' צריך להקדים הבכי להספוד, דאף שזקנה היתה, מ"מ, כיון שלא נשלמו שנותי', הרי גם ענין הבכי הוא בהדגשה ובריבוי.

ז. וקושיא זו מתרץ רש"י בפירושו — "לספוד לשרה ולבכותה, נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שע"י בשורת העקידה .. פרחה נשמתה ממנה ומתה" — דכיון שמיתת שרה היתה בגלל בשורת העקידה, לכן לא הי' הבכי בריבוי, אלא במיעוט, והעיקר הי' ההספד:

ובהקדמה — שבנוגע למיתת שרה בגלל בשורת העקידה³³, אפשר לומר שהי' זה מהבשורה המצערת שנעקד³⁴. אמנם, מצד גודל מעלתה של שרה, מסתבר יותר, שסיבת מיתתה היתה (לא בגלל הצער, אלא אדרבה) מרוב שמחה³⁵.

אך לאידך גיסא — העובדה שמצד רוב שמחה "פרחה נשמתה ממנה ומתה", מורה על חסרון בעבודתה, שהרי העבודה צריכה להיות באופן של רצוא ושוב, אורות בכלים, ואילו אצל שרה היתה השמחה מצד בשורת העקידה באופן של רצוא בלי שוב, ע"ד מיתת שני בני אהרן "בקרבכם לפני ה'"³⁶.

ונמצא, שמיתת שרה היתה באופן שהיא גרמה זאת לעצמה —

(35) פי' ריב"א עה"ת.

(36) ר"פ אחרי, ובפי' האוה"ח שם.

(33) ראה לקו"ש שם הערה 39.

(34) ב"ר פנ"ח, ה. וראה פדר"א פל"ב.

ע"ז שעבודתה לא היתה בתכלית השלימות, שהרי אילו היתה עבודתה בשלימות, באופן של רצוא ושוב, לא היתה נשמתה פורחת ממנה.

וכיון ש"נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שע"י בשורת העקידה . . פרוחה נשמתה ממנה ומתה", היינו, שהיא גרמה זאת לעצמה, לכן הי' הבכי במיעוט (כמו במיתת שני בני אהרן), ובאופן של טפל להספד, ולכן נאמר "לספור לשרה (ואח"כ) ולבכותה".

* * *

ח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ברוך הוי' אלקי ישראל גו'.

* * *

ט. יש ענין נוסף ביום הש"ק זה — שע"פ חלוקת התניא ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר לימי השנה, הנה ביום זה (כ"ה מרחשון) הוא הסיום של אגרת הקודש.

ואף שלאח"ז ישנו גם קונטרס אחרון, ומצינו שהצ"צ מציין לקונטרס אחרון בכתבו "באגה"ק סי' ל"ה"³⁷, והיינו, שהוא בכלל אגה"ק — הרי מזה גופא שנקרא בשם "קונטרס אחרון", מוכח, שכשמו כן הוא, כך, שהוא ענין בפני עצמו, וכן רגילים להתייחס אליו בתור ענין בפני עצמו, ונמצא, שהסיום של אגה"ק הוא בסימן ל"ב שלומדים ביום הש"ק זה.

י. באגה"ק זו מדובר אודות ענין הצדקה, ומבאר החילוק שבין "צדקה" ל"צדק": "צדקה לשון נקבה, צדקתו עומדת לעד"³⁸, שמקבלת הארה מאור א"ס וכו'", "אבל צדק לפניו יהלך"³⁹ הוא לשון זכר⁴⁰, היא מדת החסד המתעוררת בלב האדם מעצמו ע"י התעוררות אהבת ה' בקריאת שמע . . למסור נפשו באחד ובכל מאדך⁴¹ כפשוטו", שזהו"ע נתינת הצדקה בממון — "בכל ממונך"⁴².

ונעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן⁴³ — שגם בהתחלת אגה"ק⁴⁴ מדובר אודות "כוונת התפלה מעומקא דלבא . . עד מיצוי הנפש" (תוכן

37 קיצורים והערות לספר לקו"א ע' לו. בחי' זכר (ראה תניא פמ"ג. ובכ"מ).

38 תהלים קיב, ט. 41 ואתחנן ו, ה.

39 שם פה, יד. 42 ספרי ופרש"י עה"פ. ברכות רפ"ט.

40 ולהעיר גם ממ"ש (שם צח, ג) "זכר 43 ספר יצירה פ"א מ"ז.

44 ס"א (קב, סע"ב). 42 סודו", היינו, שחסד (ענין הצדקה; צדק) הוא

הענין ד"התעוררות אהבת ה' בקריאת שמע . . למסור נפשו באחד", וזוהי התעוררות מדת החסד בלב האדם מצד עצמו ("צדק לשון זכר", ובאופן ש"צדק לפניו יהלך", "לפניו" מלשון פנימיות⁴⁵), שפועלת ומביאה לידי נתינת הצדקה בפועל ממש ("בכל מאדך כפשוטו")⁴⁶.

והנה, באגה"ק זו ישנם כמה ענינים הדורשים ביאור, אבל — כלשון רבינו הזקן בסיום האגה"ק — "כעת עת לקצר", ואעפ"כ — כהמשך לשון רבינו הזקן — "כל טוב מהם לא יבצר", כי, הקיצור הוא רק מצדי, אבל לאחרי כן הנה⁴⁷ כל אחד ילמד ויעיין בעצמו בכל הדיוקים שבאגה"ק זו.

יא. באגה"ק זו מבואר ש"באתערותא דלתתא . . אתערותא דלעילא הוא המשכת אור א"ס ב"ה הסוכ"ע למטה מטה בעוה"ז הגשמי בבחי' גילוי בזמן התחי", ומוסיף, "כמבואר במכתב דאשתקד באריכות . . וכעת עת לקצר, וכל טוב מהם לא יבצר".

והנה, בתניא ישן⁴⁸, צוין בכתב־יד על הגליון⁴⁹, שהכוונה ב"מכתב דאשתקד" היא לאגה"ק סי' טו"ב⁵⁰.

אך צריך להבין: באגה"ק הנ"ל מדובר אמנם אודות המשכת אור הסוכ"ע כו', אבל, לכאורה אין שם אריכות הביאור יותר ממש"נ כאן, מלבד שורות אחדות, כך, שבמקום לציין "כמבואר במכתב דאשתקד באריכות", הי' יכול לכתוב זאת כאן?

גם צריך להבין: מדוע כאן דוקא "עת לקצר", ולאידך גיסא, "כל טוב מהם לא יבצר", שמשמעות הדברים שזהו ע"ד המבואר⁵¹ במארוז"ל⁵² "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה", שב"קיצור" נכלל כל האריכות והעומק כו', וכמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות⁵³ בנוגע למשנה, שהיא "לשון קצר וכולל ענינים רבים", שכל אריכות הדברים שבגמרא נכלל במשנה, וכמאמר אילפא "אי איכא דשאל לי . . ולא פשיטנא לי' ממתינתין"⁵⁴.

49) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שמסתמא יכולים לסמוך על זה.
50) סי"ז (קכה, א ואילך).
51) ראה תו"מ סה"מ סיון ע' שכת. וש"נ.
52) פסחים ג, ב. וש"נ.
53) רד"ה אחרי כן ראה להסתפק.
54) תענית כא, א.

45) תניא אגה"ק ס"ד (קו, סע"א).
46) ראה גם אג"ק חכ"ג ע' ת ואילך.
47) כ"ק אדמו"ר שליט"א התבטא: "זאָל מען זיך — במחילה — אַוועקזעצן כו'".
48) ראה לקוטי הגהות לתניא (קה"ת תשל"ד) ע' פה.

יב. ויש לומר הביאור בזה⁵⁵:

בדרך כלל מבואר שע"י המצוות (ובנדו"ד, מצות הצדקה) פועלים המשכת האור בעולם האצילות, ולא למטה, כיון ש"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא"⁵⁶, והרי זה כמונח בקופסא, ובאופן שהמפתח בידו כו"⁵⁷. ואילו כאן מבואר חידוש גדול — ש"כל הצדקה והחסד שישראל עושין בעוה"ז . . . הן הנה חיות וקיימות בעוה"ז הגשמי".

ולהעיר מדיוק הלשון "חיות וקיימות בעוה"ז הגשמי", ולא כמ"ש לפנ"ז בנוגע לעשיית הצדקה וחסד: "בעוה"ז" (סתם) — כי, "בעוה"ז" סתם יכולים לפרש שהכוונה היא לעוה"ז הרוחני, ולכן מוסיף ומדגיש ש"חיות וקיימות בעוה"ז הגשמי", שנמשך כאן למטה ממש.

ומ"ש ש"הן הנה חיות כו" — דלכאורה איך שייך לומר בהמצוות ענין של חיים — הרי זה מובן ע"פ תורת הרב המגיד⁵⁸ (שיום ההילולא רבא⁵⁹ שלו ב"ט כסלו) שנתבארה ע"י הצ"צ⁶⁰ (שהשנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו) בפירושו הכתוב⁶¹ "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", שכאשר יהודי מקיים מצוה מתוך חיות, אזי ממשיך חיות בהמצוה גופא.

[וע"ד המבואר בלקו"ת⁶² במארו"ל⁶³ שביקש משה ליכנס לארץ "כדי שיתקיימו כולן (כל המצוות) על ידי", ש"הקשו בסוף ספר פרי הארץ על לשון ויתקיימו כולן על ידי, דהוי לי' למימר ואקיים כל המצוות כו" — (ומתוך בלקו"ת) ש"המצוות עצמן כשהיו נעשים ע"י משה יהיו מבחי' עליונה יותר כו"'].]

יג. אמנם, ההמשכה בעוה"ז שנעשית ע"י המצוות היא בהעלם, ורק באופן ש"אדם אוכל פירותיהם בעוה"ז, והקרן קיימת לעוה"ב"⁶⁴.

וזוהו מ"ש רבינו הזקן באגה"ק ש"כעת עת לקצר" — כיון שההמשכה עתה (בזמן הזה) היא בהעלם, ולא בגילוי.

אך לעתיד לבוא תהי' ההמשכה בגילוי — ועל זה אומר "כמבואר במכתב דאשתקד באריכות", ששם מבואר בארוכה בענין "הקרן לעוה"ב",

59) אג"ק אדה"ז ע' רלב. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט כסלו).

60) אוה"ת אחרי עה"פ ע' ק).

61) אחרי יח, ה.

62) דרושי סוכות פא, סע"ב ואילך.

63) סוטה יד, א.

64) פאה רפ"א.

55) ראה גם שיעורים בספר התניא כאן ע' 1773 ואילך.

56) קידושין לט, ב. וש"נ.

57) ראה לקו"ת דברים א, ב. סה"מ

תרכ"ז ס"ע תלג. תרכ"ט ריש ע' רט. ובכ"מ.

58) לקו"א סרכ"ז. או"ת אחרי עה"פ.

שזהו גילוי אור הסוכ"ע שיאיר לעתיד לבוא (והיינו, שעתה הוא בעולם — "כעת עת לקצר", ולעתיד לבוא יהי' בגילוי — "באריכות").

ומסיים "וכל טוב מהם לא יבצר" — שגם עכשיו "מהם לא יבצר" המשכה זו, כי, הגילוי דלעתיד לבוא אינו באופן שאז יומשך ענין חדש של גילויים, שהרי ההמשכה ישנה גם עכשיו, אלא שהיא בעולם.

יד. ויש לקשר זה עם חג הגאולה שבחודש זה (שמתברך בשבת מברכים) — י"ט כסלו:

באגה"ק ישנם כמה אגרות שבהם מדובר אודות ענין הצדקה⁶⁵, ובפרט צדקת ארץ ישראל, ארץ החיים.

ובא' מהם⁶⁶ נתבאר הענין ד"פדה בשלום נפשי"⁶⁷, ומבאר השייכות לענין הצדקה, "ובפרט צדקת ארץ ישראל שהיא צדקת ה' ממש, כמ"ש תמיד עיני ה' אלקיך בה"⁶⁸, והיו עיני ולבי שם כל הימים"⁶⁹, ומסיים: "והיא שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו . . ותעמוד לנו לעד כו'".

ויה"ר שבקרוב ממש נזכה לקיום היעוד "פדה בשלום נפשי" — עי"ז ש"ברבים היו עמדי"⁶⁷, שהו"ע קיבוץ כל הניצוצות שנדחו כו', הן בנוגע לעצמו, כל פרטי המחשבה דיבור ומעשה כו', והן בנוגע לכל הסביבה — בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

65) ראה גם תו"מ חל"ט ריש ע' 211. 67) תהלים נה, יט.
 68) עקב יא, יב. 69) מלכים-א ט, ג. דברי הימים-ב ז, טז.
 66) ויש"נ. 66) סוס"ד.